

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2020/21:UFöU2

Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak

Sammanfattning

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens proposition. Därmed föreslår utskottet att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande t.o.m. den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats i Irak som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (SD, V).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak.

Sex yrkanden i följdmotioner.

Nio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20 och 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Åtterrapporering av tillkännagivande	6
Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak	7
Övriga frågor	10
Reservationer	13
1. Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak, punkt 1 (V)	13
2. Övriga frågor, punkt 2 (SD)	13
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
Motion från allmänna motionstiden 2019/20	17
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande t.o.m. den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats i Irak som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:21 och avslår motion 2020/21:3741 av Håkan Svenneling m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. Övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:755 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,

2020/21:649 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–5,

2020/21:669 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7 samt

2020/21:3734 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–5.

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 3 december 2020

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Hans Wallmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Wallmark (M), Niklas Karlsson (S), Kenneth G Forslund (S), Pål Jonson (M), Björn Söder (SD), Annika Strandhäll (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Paula Holmqvist (S), Lars Adaktusson (KD), Mattias Ottosson (S), Markus Wiechel (SD), Janine Alm Ericson (MP), Hans Rothenberg (M) och Allan Widman (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak föreslår regeringen att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande t.o.m. den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats i Irak som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh. I betänkandet behandlas även två följdmotioner och nio motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 och 2020/21.

Propositionen har hänvisats till utrikesutskottet. Utrikesutskottet och försvarsutskottet har därefter, med stöd av 7 kap. 7 § riksdagsordningen, beslutat att bereda propositionen och tillhörande motioner i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (UFöU).

Den 10 november 2020 föredrogs propositionen för det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet av utrikesminister Ann Linde m.fl., försvarsminister Peter Hultqvist m.fl. och brigadgeneral Johan Pekkari m.fl. från Försvarsmakten vid det sammansatta utskottets sammanträde. Den 26 november 2020 gav kabinetssekreterare Robert Rydberg m.fl., Utrikesdepartementet, statssekreterare Jan-Olof Lindh m.fl., Försvarsdepartementet, samt brigadgeneral Johan Pekkari m.fl. ytterligare information till utskottet med anledning av det amerikanska beslutet att reducera antalet amerikanska soldater i Irak.

Bakgrund

Den 25 juni 2014 efterfrågade Irak i ett brev till Förenta nationernas (FN) generalsekreterare hjälp för att bekämpa Daesh genom bl.a. utbildningsstöd och materiellt stöd till det irakiska försvaret. FN:s säkerhetsråd antog den 15 augusti 2014 resolution 2170 (2014) om kollektiva och nationella åtgärder mot Daesh, Nusrafronten och andra grupper med kopplingar till al-Qaida och mot de brott som grupperna begår i Irak och Syrien. I september 2014 tillkännagav USA bildandet av en global koalition mot terrororganisationen Daesh, till vilken Sverige anslöt sig. Irak välkomnade militärt stöd i kampen mot Daesh genom ett brev till FN:s säkerhetsråds ordförande den 20 september 2014. Den 20 september 2015 antog säkerhetsrådet resolution 2249 (2015) i vilken medlemsstater som har kapaciteten uppmanas att, i enlighet med folkrätten, särskilt Förenta nationernas stadga samt de mänskliga rättigheterna, flyktingrätt och internationell humanitär rätt, vidta nödvändiga åtgärder i bl.a. Irak för att förstärka och samordna sina insatser i syfte att förebygga och motverka terroristhandlingar som begås av bl.a. Daesh.

Det svenska deltagandet i den militära utbildningsinsats som den globala koalitionen mot Daesh bedriver i Irak har tidigare varit föremål för riksdagens ställningstagande genom förslag i proposition 2014/15:104 (bet. 2014/15:UFöU4, rskr. 2014/15:216), proposition 2015/16:40 (bet. 2015/16:UFöU2, rskr. 2015/16:108), proposition 2016/17:32 (bet. 2016/17:UFöU2, rskr. 2016/17:107), proposition 2016/17:127 (bet. 2016/17:UFöU4, rskr. 2016/17:309), proposition 2017/18:31 (bet. 2017/18:UFöU2, rskr. 2017/18:134), proposition 2018/19:6 (bet. 2018/19:UFöU2, rskr. 2018/19:59) och proposition 2019/20:28 (bet. 2019/20:UFöU2, rskr. 2019/20:119). I proposition 2019/20:28 föreslog regeringen att riksdagen skulle medge att regeringen ställer en svensk väpnad styrka till förfogande t.o.m. den 31 december 2020 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh. Det svenska styrkebidraget skulle bestå av högst 70 personer på plats. Om situationen så krävde skulle det finnas möjlighet att högst tillfälligt sätta in en förstärknings- och evakueringsstyrka om ytterligare högst 150 personer. Riksdagen beslutade den 17 december 2019 att bifalla regeringens förslag.

På uppdrag av Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) redovisade Försvarsmakten den 28 september 2020 förslag till fortsatt bidrag under 2021 till den militära utbildningsinsats som koalitionen mot Daesh bedriver i Irak (Fö2020/00912).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka till förfogande för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh, Operation Inherent Resolve (OIR), t.o.m. den 31 december 2021. Det svenska styrkebidraget ska bestå av högst 70 personer på plats. Om situationen så kräver, ska det finnas möjlighet att utöver själva styrkebidraget tillföra en tillfällig förstärknings- och evakueringsstyrka om högst 150 personer. Det svenska styrkebidraget till insatsen kommer i huvudsak att utgöras av stabspersonal för att bemanna staber som är relevanta för insatsen och för mentorskap av de irakiska säkerhetsstyrkorna i syfte att bidra till deras förmåga att stå emot och besegra Daesh. Sverige kommer också att ha beredskap att vid behov kunna bidra med personal för exempelvis skydd och bevakning samt för utbildning vid koalitionens samtliga baser.

I propositionen redogör regeringen för situationen i Irak, inklusive säkerhetsläget, och för Sveriges och det internationella samfundets engagemang i landet. Regeringen redogör även för insatsens folkrättsliga grund och resonerar kring det svenska bidragets målsättningar och måluppfyllnad samt sina överväganden inför ett fortsatt svenskt deltagande i den globala koalitionens utbildningsinsats i Irak. Avslutningsvis redogörs för bidragets ekonomiska konsekvenser.

Utskottets överväganden

Återrapportering av tillkännagivande

Propositionen

När det gäller tillkännagivandet om återrapportering till riksdagens utrikesutskott om den militära utbildningsinsatsen i Irak (bet. 2019/20:UFöU2, rskr. 2019/20:119) anför regeringen att den under 2020 har återrapporterat återkommande och minst en gång per kvartal till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet. Regeringen avser att fortsätta göra så t.o.m. årsskiftet. Genom dessa återrapporteringar anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen enligt ovannämnda tillkännagivande om återrapportering om den militära utbildningsinsatsen i Irak ska återrapportera till riksdagens utrikesutskott, när läget så påkallar eller minst en gång per kvartal, om insatsens utformning, eventuella förändrade förutsättningar för insatsen och insatsens bidrag till måluppfyllandet. I den mån regeringens dialog med ledningen av den internationella koalitionen med Daesh rör ovannämnda frågor ska även innehållet i denna dialog återrapporteras.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet noterar att regeringen i propositionen delvis felaktigt anger att dess återrapportering om den militära utbildningsinsatsen i Irak under 2020 har skett enbart till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet. Utskottet konstaterar att regeringen muntligen återrapporterade till utrikesutskottet den 9 januari 2020 i enlighet med det aktuella tillkännagivandet. Försvarsutskottet fick samtidigt del av den muntliga återrapporteringen vid ett parallellt sammanträde. Därefter beslutade utrikesutskottet den 19 mars 2020 att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillfälligtvis skulle ta emot information om insatsen i Irak. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet beslutade att ta emot informationen vid ett sammanträde den 26 mars 2020 och vid samma sammanträde återrapporterade regeringen om den militära insatsen i Irak till det sammansatta utskottet. Regeringen gav kompletterande information om insatsen i Irak till det sammansatta utskottet den 16 april 2020. Regeringen har därefter återrapporterat till det sammansatta utskottet den 9 juli 2020. Efter att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet upplöstes den 8 september 2020 mottog utrikesutskottet muntlig återrapportering från regeringen den 10 september 2020 om insatsen. Försvarsutskottet fick samtidigt del av den muntliga återrapporteringen vid ett parallellt sammanträde.

Utskottet finner sammantaget att det tillkännagivande som regeringen redovisar i proposition 2020/21:21 om åiterrapportering till utrikesutskottet är slutbehandlat.

Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande t.o.m. den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats som genomförs i Irak av den globala koalitionen mot Daesh.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som lagts fram i en följdmotion.

Jämför reservation 1 (V).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3741 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anförs att riksdagen bör avslå proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om det övergripande syftet med deltagande i internationella insatser. Frågan behandlades i betänkandet om Sveriges samlade politik för internationell militär och civil krishantering (skr. 2016/17:196, bet. 2017/18:UU8). Där framhålls att Sveriges deltagande i internationell krishantering bl.a. bidrar till att upprätthålla och stärka den regelbaserade världsordningen. För att bygga säkerhet behöver vi använda hela bredden av våra säkerhetspolitiska instrument som diplomati, medling, konfliktförebyggande och förtroendeskapande åtgärder samt nationell civil, polisiär och militär förmåga. Utgångspunkten för Sveriges engagemang är att säkerhet byggs bäst i samverkan och i partnerskap med andra. I en tid av allt fler gränsöverskridande hot och nära samband mellan inre och yttre säkerhet är detta än viktigare. Sveriges deltagande i fredsfrämjande insatser är också viktigt för vår nationella säkerhet och för vår försvarsförmåga. Sverige behöver därför vara en solidarisk, trovärdig och ansvarstagande partner i internationella krishanteringsinsatser som bygger säkerhet tillsammans med andra.

Utskottet bekräftar i likhet med i tidigare betänkanden (senast bet. 2019/20:UFöU2) sitt stöd till den internationella koalitionen mot Daesh och sitt stöd för att Sverige ingår i koalitionen. I den globala koalitionen ingår i

dag 77 länder, inklusive Sverige, flera andra EU-stater och länder i regionen samt fem organisationer. Irak och USA ansvarar för den övergripande samordningen. Koalitionen bedriver arbete inom fem huvudsakliga områden: militära operationer och kontraterrorism, motverkande av finansiering av terrorism, utländska terroriststridande, information och motbudskap samt stabiliseringsstöd. Sverige ingår i koalitionen kärntrupp som består av drygt 30 bidragsgivare.

I propositionen anges att Daesh fortfarande utgör ett reellt hot mot Iraks stabilitet och mot den globala säkerheten, trots att organisationen genom förlusten av territoriell kontroll har försvagats betydligt. Under våren 2020 rapporterades om en ökning av Daeshs aktivitet i Irak såsom attacker mot irakiska säkerhetsstyrkor och ekonomiska mål. Ett inflöde av stridande från Syrien bedöms ha stärkt terroristorganisationens kapacitet, även om upptrappningen inte bedöms vara en återgång till tidigare kapacitet.

Det övergripande målet för Sveriges styrkebidrag till koalitionen militära utbildningsinsats är att bidra till att stärka de irakiska försvarsstyrkornas förmåga att fortsatt motverka hotet från Daesh. Sverige har även som målsättning att aktivt verka för att FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet genomförs som en del i koalitionen operationsplan. Sverige har vidare som mål att säkerställa att all personal som ingår i det svenska bidraget är utbildad i och har kunskap om praktisk tillämpning av resolution 1325 och påföljande resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet. Ytterligare en målsättning med Sveriges deltagande i den globala koalitionen militära utbildningsinsats är att det ska bidra till att bygga förmågan hos våra nationella krigsförband och staber.

Utskottet välkomnar att folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och humanitärätten, är centrala aspekter i planeringen och genomförandet av utbildningsinsatsen. Regeringen uppger vidare i propositionen att Sverige kommer att aktivt verka för att folkrätten, inklusive mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, respekteras av samtliga aktörer. Respekten för den internationella humanitära rätten måste ständigt värnas. Det är centralt att det internationella samfundet bidrar till att ansvar utkrävs av individer som misstänks för brott eller kränkningar mot folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten. Försvarsmaktens personal i den militära utbildningsinsatsen har därmed till uppgift att bidra till att internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter respekteras i Irak. Detta sker bl.a. genom skyldigheten att rapportera bevittnade eller misstänkta överträdelser av internationell humanitär rätt eller mänskliga rättigheter. Utskottet förutsätter i likhet med i 2019/20:UFöU2 att regeringen noga följer den delvis oförutsägbara utvecklingen i Irak så att det finns förutsättningar för det svenska styrkebidraget att utföra sina uppgifter i enlighet med vad regeringen har angett i propositionen.

Utskottet konstaterar att det sammantagna säkerhetsläget i Irak innebär att hotbilden fortfarande är hög mot den svenska styrkan och att det finns risk för att den svenska personalen utsätts för väpnat våld. I likhet med i tidigare

betänkanden (senast bet. 2019/20:UFöU2) framhåller utskottet vikten av fortlöpande hot- och riskbedömningar för insatsens personal. Dessa fortlöpande hot- och riskbedömningar har en ännu större vikt när insatsen utifrån de irakiska försvarsstyrkornas behov ska kunna verka vid koalitionen samtliga baser. Utskottet vill därför understryka vikten av att regeringen fortlöpande rapporterar till riksdagen eller berörda utskott om säkerhetsläget för insatsen. Det kan uppstå situationer där den svenska insatspersonalen får svårt att lösa sina uppgifter. Det kan då bli aktuellt att sätta in en tillfällig förstärkning för att bistå. Därtill behöver det finnas en plan för att insatspersonalen ska kunna evakueras.

Utskottet välkomnar regeringens beredskap att återrapportera regelbundet till berörda utskott. Enligt sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behöver situationen i Irak analyseras löpande utifrån den osäkra och oförutsägbara utvecklingen. Det behöver finnas en beredskap för de konsekvenser som slutsatserna av denna analys kan få för det svenska bidraget. Mot denna bakgrund förutsätter utskottet att regeringen återrapporterar till utrikesutskottet när läget motiverar det eller minst en gång per kvartal. Återrapporteringen bör bl.a. omfatta insatsens utformning, eventuellt förändrade förutsättningar för insatsen och insatsens bidrag till måluppfyllandet. I den mån regeringens dialog med ledningen för den internationella koalitionen bakom insatsen rör ovannämnda frågor ska även innehållet i denna dialog återrapporteras.

Riksdagens bemyndigande till regeringen att sända en väpnad trupp till Irak innebär ett betydande ansvar. Som utskottet tidigare har konstaterat i betänkanden visar erfarenheten att förluster av människoliv inte kan uteslutas vid fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser utomlands. Liksom tidigare vill utskottet understryka betydelsen av att insatsen har tillgång till kvalificerad sjukvård.

Utskottet konstaterar att det svenska styrkebidraget kommer att uppgå till högst 70 personer på plats, medan den begärda personalramen är högst 220 personer. Personalen som ingår i det svenska styrkebidraget ska inte ha stridande uppgifter. I likhet med i betänkande 2019/20:UFöU2 förutsätter utskottet att riksdagen, genom de berörda utskotten eller i kammaren, får information ifall en beslutad marginal för förstärknings- och evakueringsinsatser skulle behöva tas i anspråk. Utskottet påminner om att en större, permanent ökning av den svenska truppinsatsen utöver 70 personer inte kan genomföras utan att ett nytt beslut fattas av riksdagen.

Regeringen beräknar att kostnaden för det svenska bidraget under 2020 kommer att uppgå till högst 126 miljoner kronor. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt. Kostnaderna är beräknade utifrån beräkningsmodellen för kostnadsfördelning mellan anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt och anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap.

Mot bakgrund av det som anges ovan föreslår det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet att riksdagen bifaller proposition 2020/21:21. Utskottet föreslår vidare att motion 2020/21:3741 avslås.

Utskottet förordar därmed att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande i Irak t.o.m. den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh i Irak.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som lagts fram i en följdmotion och i tre motioner från allmänna motionstiden 2019/20 och 2020/21.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

I kommittémotionerna 2020/21:649 yrkande 1 och 2020/21:3734 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1 anför motionärerna att regeringen ska säkerställa att det svenska militära bidraget genom utbildningsinsatsen i Irak riktas till KRG-regionen (Kurdistan Regional Government) för att bidra i kampen mot terrorism och underlätta framtida självförsvar. I ovannämnda motioner yrkandena 2 samt i kommittémotionerna 2020/21:669 yrkande 7 och 2019/20:755 yrkande 7 av Markus Wiechel m.fl. (SD) anför att regeringen bör verka för att självförsvarsgrupper för svaga grupper som yazidier och kristna inkluderas i koalitionens stödinsatser.

Vidare anför i kommittémotionerna 2020/21:649 yrkande 3 och 2020/21:3734 yrkande 3 av Björn Söder m.fl. (SD) att regeringen bör verka för att utöka de humanitära insatserna i konfliktområdena. I kommittémotionerna 2020/21:649 yrkande 5 och 2020/21:3734 yrkande 4 av Björn Söder m.fl. (SD) anför att regeringen bör utreda behov och möjligheter till materiellt stöd. I kommittémotionerna 2020/21:649 yrkande 4 och 2020/21:3734 yrkande 5 av Björn Söder m.fl. (SD) och 2020/21:669 yrkande 6 och 2019/20:755 yrkande 6 av Markus Wiechel m.fl. (SD) anför att regeringen bör stödja uppbyggnaden av området på Nineveslätten i Irak.

Utskottets ställningstagande

Sverige deltar i den militära arbetsgruppen och arbetsgruppen för stabiliseringsinsatser. Målet för den militära utbildningsinsatsen är att Irak ska fortsätta kunna stå emot Daesh samt att skapa förutsättningar och strukturer för att landet självt ska kunna stå för sin långsiktiga säkerhet. Det svenska bidraget kommer i huvudsak att bestå av stabspersonal för bemanning av

staber och för mentorskap av de irakiska säkerhetsstyrkorna samt vid behov personal för exempelvis skydd och bevakning samt för utbildning vid koalitionen samtliga baser, där säkerheten så medger. Koalitionen bedriver för närvarande huvudsakligen sin verksamhet inom ramen för OIR på platser i och omkring Bagdad, al Asad och Erbil. Flertalet av baserna utanför Bagdad planeras avvecklas under 2021, vilket innebär att insatsen blir alltmer centrerad till området omkring Bagdad. Med anledning av motionsyrkandet om att det svenska bidraget till utbildningsinsatsen i Irak ska inriktas på KRG-regionen (Kurdistan Regional Government) konstaterar utskottet i likhet med i betänkande 2019/20:UF6U2 att den snabba militära och politiska utvecklingen i Irak ställer höga krav på flexibilitet i fråga om det svenska bidragets uppgift och geografiska placering. Enligt propositionen är Sverige i kontinuerlig dialog med koalitionen medlemmar om situationen i landet och utvecklingen vad avser den regionala kontexten. Utgångspunkten är att använda det svenska bidragets kompetens på bästa sätt utifrån de behov som finns hos de irakiska försvarsstyrkorna och i relation till andra internationella utbildningsbidrag. Utifrån ovanstående resonemang instämmer utskottet i regeringens bedömning att det svenska bidraget bör kunna verka vid koalitionen samtliga baser, när säkerheten så medger.

Regeringen konstaterar i propositionen att det för att långsiktigt bekämpa terroristgruppen Daesh och förebygga uppkomsten av andra liknande rörelser i framtiden krävs att grundorsakerna till konflikten hanteras. Insatser för att förbättra fördelningen av resurser mellan Iraks etniska och religiösa grupper är av särskild vikt. Daeshs framväxt är i grunden ett symptom på ett djupt och utbrett politiskt missnöje med landets styre. Utskottet konstaterar att det är en central uppgift för en demokrati att skydda minoriteter och att det är av stor vikt att få en långsiktigt hållbar fredlig lösning för Iraks minoriteter.

När det gäller motionsyrkandena som fokuserar på materiellt och humanitärt stöd till Irak respektive återuppbyggnad av Nineveslätten kan utskottet konstatera att behovet av återuppbyggnadsinsatser och humanitärt stöd fortfarande är stora. Runt 4,1 miljoner irakier är i behov av humanitär hjälp. Cirka 1,4 miljoner internflyktingar har ännu inte kunnat återvända hem på grund av säkerhetsläget och avsaknaden av fungerande samhällstjänster. Utskottet vill framhålla Sveriges breda engagemang i Irak. Det svenska militära bidraget är en del av ett omfattande svenskt stöd för att främja ett demokratiskt, sammanhållet och långsiktigt stabilt Irak. Sverige beslutade 2017 om en femårig strategi för utvecklingssamarbetet med Irak. Det finansiella stödet under strategiperioden kommer att uppgå till 1 miljard kronor. En betydande del av stödet går till insatser för återuppbyggnad och stabilisering efter konflikten med Daesh. Sverige har sedan 2015 bidragit med knappt 368 miljoner kronor till FN:s utvecklingsprogram UNDP:s stabiliseringsfond. Denna fond finansierar återuppbyggnad av infrastruktur såsom skolor, sjukvårdsinrättningar, vatten och elnät. Utöver utvecklingssamarbetet har Sverige ett omfattande humanitärt stöd till Irak som

sedan 2014 uppgår till ca 943 miljoner kronor. Sverige ger också ett omfattande kärnstöd till FN-systemet som har en bred närvaro i Irak.

Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrker utskottet motionerna 2019/20:755 yrkandena 6–7, 2020/21:649 yrkandena 1–5, 2020/21:669 yrkandena 6–7 och 2020/21:3734 yrkandena 1–5.

Reservationer

1. Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak, punkt 1 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2020/21:21.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3741 av Håkan Svenneling m.fl. (V) och avslår proposition 2020/21:21.

Ställningstagande

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2020/21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak.

2. Övriga frågor, punkt 2 (SD)

av Björn Söder (SD), Roger Richthoff (SD) och Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2019/20:755 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7, 2020/21:649 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–5, 2020/21:669 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7 samt 2020/21:3734 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–5.

Ställningstagande

De svenska utbildningsinsatserna i Irak har dels inneburit en ökad möjlighet för humanitärt stöd till civila i landet, dels en ökad möjlighet till självförsvar gentemot terrorister. Vi anser att de svenskar som tjänstgjort i landet förtjänar ett stort tack för sina insatser.

Även om Islamiska staten (IS) har slagits tillbaka, utgör IS fortfarande ett hot mot Iraks stabilitet. Det finns därmed skäl till att bidra med utbildning till peshmergastyrkor. Kurdistan Regional Government (KRG) i Irak utmärker sig

genom en förhållandevis god demokratisk och ekonomisk utveckling och som en av de främsta och mest effektiva krafterna mot IS. Den irakiska regeringen har tidigare angräpat och intagit tidigare KRG-kontrollerade områden. I dessa anfall har man använt sig av amerikanska stridsvagnar och materiel som den irakiska militären har fått för att bekämpa IS. Med hänsyn till att IS-celler har slagit till i flera områden anser vi att det finns skäl att fortsätta utbilda peshmergastyrkor i Irak. På senare tid har det varit ökade slitningar inom Irak, vilket är mycket oroväckande. Den irakiska regeringen har, trots diplomatiska medlingsförsök från Kurdistanens regionala regering, valt att inta områden som tidigare har kontrollerats av Kurdistanens regionala regering. I dessa anfall har man använt sig av amerikanska stridsvagnar och materiel som regeringen har fått för att bekämpa Daesh. De två största partierna i Irak är radikala shiamuslimska partier, vars väpnade grenar har gjort sig skyldiga till omfattande krigsbrott. Därtill har Iran fått ett allt större inflytande i landet.

Det är orimligt att Sverige ska stötta en regering som använder sig av internationellt stöd för att angripa den egna befolkningen. Därför bör det svenska militära bidraget till utbildningsinsatsen i Irak enbart riktas till Kurdistanens regionala regering. Detta förutsätter dock att stödet används för att stärka de kurdiska försvarsstyrkornas förmåga att fortsätta motverka hotet från Daesh och att Kurdistanens regionala regering fortsätter att försöka lösa den nyuppkomna konflikten med irakiska regeringen med diplomatiska medel. Ett sådant bidrag till Kurdistanens regionala regering förutsätter även att Kurdistanens regionala regering respekterar och skyddar minoriteter. Stödet ska syfta till att bekämpa terrorism och att säkra Iraks självförsvar i dag och i framtiden. De svenska militära utbildningsinsatserna ska inte riktas till trupper som direkt eller indirekt kontrolleras av den irakiska regeringen i Bagdad.

Eftersom den irakiska politiken har starka etniska skiljelinjer är det viktigt att alla befolkningsgrupper har möjlighet att få skydd från militära styrkor. Därför behöver den globala koalitionen även stödja bygget av kristna – och i den takt sådana bildas – yazidiska självförsvarsgrupper. Kristna och yazidier är bland de svagaste minoriteterna i landet, och deras möjlighet till självförsvar är en förutsättning för att skapa den autonoma provins som Iraks regering utlovat.

Vi anser att regeringen bör använda Sveriges begränsade resurser där de gör mest nytta och öka stödet till humanitära insatser i Iraks konfliktområden.

Regeringen bör stötta minoriteterna som bor på Nineveslätten så att de får behålla sin identitet, bidra till återuppbyggnaden efter islamisternas härjningar samt stödja de självförsvarsstyrkor som ger befolkningen skydd och trygghet. Återuppbyggnad av området är av yttersta vikt för att förebygga nya konflikter.

Utbildningsinsatsen är i sig viktig, men inte tillräcklig för att på ett ändamålsenligt sätt kunna stödja de kurdiska, irakiska och eventuellt de kristna och yazidiska styrkorna. Därför vill vi att regeringen utreder behov av och möjligheter till materiellt stöd. Därmed avses inte krigsmateriel utan annat specialiserat materiellt stöd. Det kan röra sig om kommunikations- och

sjukvårdsutrustning, mobila internetanslutningar och datorer och små, förarlösa övervakningsplan liknande de som använts i Afghanistaninsatsen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak:

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande till och med den 31 december 2021 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats i Irak som genomförs av den globala koalitionen mot Daesh (avsnitt 8).

Följdmotionerna

2020/21:3734 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att det svenska militära bidraget genom utbildningsinsatsen i Irak riktas till KRG-regionen (Kurdistan Regional Government) för att bidra i kampen mot terrorism och underlätta framtida självförsvar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att självförsvarsgrupper för svaga grupper som yazidier och kristna inkluderas i koalitionens stödinsatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att öka de humanitära insatserna i konfliktområdena och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda behov av och möjligheter till materiellt stöd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja uppbyggnaden av området Ninevesläppen i Irak och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3741 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak.

Motion från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:755 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja uppbyggnaden av området Nineveslätten i Irak och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja självförsvarsstyrkorna på Nineveslätten och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:649 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att det svenska militära bidraget genom utbildningsinsatsen i Irak riktas till KRG-regionen (Kurdistan Regional Government) för att bidra i kampen mot terrorism och underlätta framtida självförsvar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att självförsvarsgrupper för svaga grupper som yazidier och kristna inkluderas i koalitionens stödinsatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att öka de humanitära insatserna i konfliktområdena och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja uppbyggnaden av området Nineveslätten i Irak och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda behov av och möjligheter till materiellt stöd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:669 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja uppbyggnaden av området Nineveslätten i Irak och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja självförsvarsstyrkorna på Nineveslätten och tillkännager detta för regeringen.